

۱۹۳۵ آغستوسى

بىرىنچى مەبلە

تۈركىيات مجموعىسى

استانبول دارالفنونى تۈركىيات استىقبوسى طرفىدىن نەشر ايدىلىمى

مدير:

كۈمبىلى زاده محمد فؤاد

استانبول دارالفنونىدا « تۈرك ادبىياتى تارىخى » مدرسى

استانبول — مطبعه خاسه

۱۹۳۵

ندیمک حیاتی

و

معاصر لربنك تلفیله بیاشاریفی درده اربى موقعی

علی جانب

بوسنه ، هجری اون ایکنجی عصرک حیات وادیاتیلله مشغول اولمق ایستهدم . معلوم ومعین وقعه نویس تاریخلرندن باشقا، خصوصی تاریخلر ، وقایعنامه لر ، کتبخانه لرك قییلرنده بوجاقلرنده قالمش بعضی اثرلر ، پك اسکی بر زمان دیمک اولمایان اون ایکنجی عصرک بیلله حالا دوغرو درست تحقیق ایدیلهدیکنی کوستریور . بومیانده ، شاعر ندیمک حیاته دأثر بو کونه قادار یازیلان شیرلرده اکثریا یا کلیش اولدیغی کورولمکده در .

ندیمک باباسی آنادولوده قاضیلقله دولاشان محمد افندی نامنده برذاتدر [۱] . باباسنك باباسی ده سلطان ابراهیم دوری قاضی عسکرلرندن ملقب مصطفی بن مصلح الدین افندی در . بو ذات ایچون نعیم (جلد ۴ ، صحیفه ۳۱۵) کرده لی دیور . تدقیقاتنك جدیتیلله دورنده بیلله شهرت آلان « شیخی » [۲] ایله « عشاقی زاده » ایسه ، مرزیفونلی اولارق

[۱] رامز تذکره سی .

[۲] امیر بخاری زاویه سنك شیخی اولان بو ذات (۱۰۷۸) ده دوغمش ، (۱۱۴۵) ده ئولمشر . عطائینك شقایق نعمانیه ذیلنه ذیل اولارق « وقایع الفضلا » آدلی بر اثر یازمشرکه ، (ذیل ذیل شیخی) نامیله مشهور در . بو اثر (۱۰۴۴) دن (۱۱۴۳) ه قادارکی زمان ائناسنده کلن کچن عالم لرك ، وزیر لرك ، شیخلرک ، شاعر لرك ، قاضیلرک - وفات تاریخلرینه کوره - صیراسیله ترجمه خالرینی کوسته ریر . شیخی (۱۱۳۰) تاریخنه قادارکی تدقیقلرینی حیاته ائجال اتمشر . (۱۱۳۰) دن (۱۱۴۳) ه قادارکی مسوده لرینی ده اوغلی تنظیم اتمشرکه بوجلدك مستقل بر نسخه سی آیاصوفیه کتبخانه سنده (۳۱۹۸) نومروده مقید در . معافیله دیگر کتبخانه لرده موجود نسخه لر دن بعضیلرنده از جمله نورعمانیه کتبخانه سنده (۳۳۱۳-۳۳۱۲) نومرولرده مقید ایکی جلدك صوکنده بو اوچینجی جلدده مخر در . شیخی حقنده تذکره صاحبی سالم افندی « هر شیتك صحت بیلمه ده عظیم اهتمام ودفاتر سلطانیله ره وشیخ الاسلام دفترلرینه دست رسیده اولغله امرتوارینجه سعی تام وخدمت مالا کلام ایدوب بلکه امور دن بعض امرک کرکی کبی صحتنه وقوف ایچون اختیار مشاق سفر . واقاب وجود ایدوب ترك حضور ایتکله » دیور وکندی تذکره سنی تنظیم ایدرکن دائما شیخی به مراجعت ایتدیکنی

كوسترييورلر [۱]. «شيخى»، ملقب مصطفى افندى حقنده: «سداد حكومت ايله موسوم، عالمي همت، صافى طويت، احتشامه مائل، و مراسم طريقت شيفته دل ايدى» ديمكله اکتفا ايدىيور. فى الواقع استانبول قاضيلنى اثناسنده خيلى چاليشدينى معلومدر. آنجاق، تاريخ، اونی اى آدام اولارق طانييور. مسلکداشارى وخلق کندیسندن نفرت ايتمش، پك کوتو لقب طاقش، حتى دلى ابراهيمك خلغى متعاقب لينچ ايديلهرك تولدورولمشدر. علما آره سنده متداول «ملقب» وصفى، کندیسنه طاقيلان پك عادى صفتلردن اختصاراً ویرلش معنيدار برصفتدر. صفائى و سالم تذکره لرینک ندیمدن بحث ايدرکن، بويوك باباسى حقنده «اواخر سلطان ابراهيم خانیده قاضيسکر اولان مصطفى افندى» ديشارى، زمانمزه خيلى ترددلر و بالنتیجه ياکلیشلقلر حصولنه سبب اولمشدر. مع هذا حالت افندى کتبخانه سنده (۱۱۲) نومروده مقید مسوده حالنده کى صفائى تذکره سنده «ملقب مصطفى افندى» قیدى واردر. اساساً سالم افندى ده، بلکه صراحةً «ملقب» صفتنى قوللا نارق ندیمى کوجه نديرمش اولماق ايجون، ايماء «السنه ناسده القابى و مدایحى وذات على جنبابى ولوله آرا اولان مصطفى افندى» دیيه «ملقب» لغنه اشارت ايتمشدر. ذاتاً سلطان ابراهيمك صوك سنه لرنده، ملقبدن باشقا قاضيسکر مصطفى افندى يوقدر. کرچه ممك زاده و بالى زاده مصطفى افنديلر وارسه ده، بونلر بالآ خره شيخ الاسلام اولدقلى ايجون، صوکرادن يازيلان صفائى و سالم تذکره لرى اونلرى قاضيسکر

قید ايديور. راساً افندى ده «..... الفاظ ساده ايله ادا اولونمش. بر تاريخ رعنادر. لاکن تبعنه صرف همت و مقدرت برله معتنا آشکار حق بوکه برائر زيبارد» دييور. عطائى يى برده «عشاقى زاده ابراهيم حسيب افندى» تذليل ايتمشدر. اوده شيخى معاصريدر. هرايکي اترده افاده مشابهتى، حتى عينى کورونور. بونک سببى، هرايکي ذاتک، يازدقلى سچلارى عينى منبعلردن، رسمى قیدلردن آلمش بولونمالرى اولسه کرکدر. سالم افندى، عشاقى زاده حقنده: «عطائى مرحومك ايکي جلده معروف و مشهور اولان کبير تاريخ شريفنه بر نازک و لطيف ذيل ايله مشلردر» ديمکله اکتفا ايديور. شيخينک و عشاقى زاده نك ذيل لرینه مختلف کتبخانه لرده تصادف ايديلير. ازجمله «چلبى عبدالله» کتبخانه سنده (۲۶۰) نومروده مقید مذهب و نفيس يازيله محرر عشاقى زاده ذيل، ندیم معاصرلردن شعر سامى بک خط دستنى، امضاسنى و مهرينى ده حاوى اولماسى اعتباريله قيمتليدر.

[۱] اسكى و پك دکرلى طلبه مدن مکرمين خليل بکله کچن کون برکتبخانه ده بالتصادف بولوشم شوقد. شيخينک ملاحظه سندن بحث ايتدم. مکرمين بک «مرزيفونلير بوکون بيله ندیمى کندی مملکتيليرى صايار و افتخار ايدرلر. ديمک ايشک اساسى بويوك باباسنک مرزيفونلى اولوشيمش» دیدى. ندیمک استانبولده دوغديغى معلوم اولقله برابر، مرزيفونليرک قناعتى، اساس اعتباريله، شيخينک و عشاقى زاده نك ادعاليه اتحاد ايديور ديمکدر.

اولارق کوسته رملردی . قلدی که ندیمک حیاتی بونلردن اطرافلی یازان رامن افندی تذکره سی [۱] «عصر سلطان ابراهیم خانیده صدر روم ایکن هجوم اشقیا ایلہ وقعه جامع احمد خانیده نوش شربت شهادت ایدن مرحوم مصلح الدین افندی» دیه مسأله یی تصریح ایتش، وساده، ملقبک مشهور «وقعه جامع احمدخانی» دن اول - روضه الابرار ونعیا تاریخلرنده تفصیل ایدلدیکی اوزره - قتل ایداش اولدیغندن غفلت ایلہ مشدر . احمد رفیق بک، ندیمک شجره سنی تنظیم ایدرکن [۲] خیلی یا کیلمشدر . اولا ملقبی، قره چلی زاده لردن قاضی عسکر محمود افندی کیزی آلمش کوسته رییورکه، بویله بر تاریخی قیده تصادف ایتدم . بالعکس شیخی، ملقب حقنده شونلری یازیور : «صدور کرامدن چشمی محمد افندی خدمت لریه اتصال ایلوب آنلردن شرف ملازمتله بکام و وفاتلردن صوکر کرمه لرین تزوج ایلہ دخی نائل المرام اولمش ایدی .» شیخ الاسلام عبدالعزیز افندی ایسه (روضه الابرار) ده مصطفی افندی «تولیث مسند صدارت روم ایدن ملقب مذموم» کی عبارتله پک غلیظ بر طرزده بحث ایدرکه، ملقب، عبدالعزیز افندی برادر زاده سی محمود افندی دامادی اولسه یدی - روضه الابرار صاحبک حدت و شدتی معلوم بولونقله برابر - بو درجه تشنیع و تهنیتی روا کوره مزیدی . ینه احمد رفیق بک ندیمک آنه سنی «رئم قاضی عسکری مصطفی افندی ک حقیقه سی» اوله رق قید ایتشدر . بو قیدکده بر ذحول اثری اولدیغنی کورویورم . رفیق بکی آلداتان شی، صفائی و سالم تذکره لرینک ندیم حقنده «قاضی عسکر مصطفی افندی ک نیره سی» در دیشلری اولمشدر . احمد رفیق بک «نیره» یی بر آدامک قیزی ک چو جوغی معناسنه آلمش، هرا یکی تذکره ده مجرد صورتده ذکر ایدیلن «قاضی عسکر مصطفی افندی» تعیرندن، باشقا بر مصطفی افندی ک موجودیتنه قائل اولمشدر . نیره «برهان قاطع» ه کوره هم اوغلاک هم قیزک چو جو قلیینه ویریلن بر وصفدر . «فرهنگ شعوری» ایسه، یالکیز اوغلاک اوغلنه نیره دنیلہ جکنی تصریح و تعین ایدیور . ندیم، ملقبک اوغلینک اوغلیدر؛ و ملقبک اصل آدی مصطفی در . ملقبه بر دورده یاشایان و حتی ملقبک قتل کوزیلہ

[۱] زامن افندی تذکره سنک مسوده حائده و نا تمام نسخه سی اسعد افندی کتبخانه سنده (۳۸۷۳) نومروده سالم تذکره سی اولارق مقیددر . علی امیری افندی بونسخه یی استنساخ یتدیرمشدرکه، بوده ملت کتبخانه سنده تاریخلر قسمنده و (۱۰۵۲) نومروده در . رامن افندی، مشهور شاعر حشمتک معاصر و آرقاداشلرندن در . باباسی عزیز زاده مصطفی نعیم افندی ندیمله بر دورده یا ایشدر .

[۲] ندیم دیوانی (صوک طبع) صحیفه : ۴ ؛ عالم و صنعتکارلر، صحیفه : ۲۷۹ .

کورهن قره چلبی زاده عبدالعزیز افندی، اوکا « بین الناس لقب مذموم ايله معلوم اولان مصطفی افندی » دییور. کاتب چلبی ده « تقویم التواریخ » نده « ملقب مصطفی افندی : بیک الی سکزر رجبنده جلوس کونی علما اشارتی ايله وغلو عام ايله قتل اولندی » دییه قید ایدیور. آنجاق، نعیانک « ملقب مصلح الدین » دیشی، احمد رفیق بکی ترده دوشورمش و « نیره » یه « قیزک اوغلی » معناسنی ویره رک اورتایه ایکنجی برمصفی افندی چیقارمشدر. فی الواقع، ملقبی، نعیمی کبی بعضی مورخار یالکیز « مصلح الدین » اسمیله یازمشلدر. نته کیم « تقویم التواریخ » نده اونی ساده جه « مصطفی » دیه قید ایدن کاتب چلبی، فذلکه سنده « ملقب مصلح الدین » عنوانیله کوسته ریور. خلاصه، ما قبیك زوجہ سی، « قره چلبی زاده محمود » افندی نك ده کیل، دمن عرض ایتدی کم اوزره « چشمی محمد » افندی نك، قیزدر. ندیمک قره چلبی زاده لره نسبتی ایسه، دوغرو دن دوغرویه کندی آنه سنك، صفائی تذکره سنده پك اعلاتصریح ایدیلدی کی اوزره « تاریخ صاحبی قره چلبی زاده عبدالعزیز افندی » طائله سنه منسوب اولماسنددر. یعنی ندیمک باباسی محمد افندی، قره چلبی زاده عائله سندن صالحه خاتونی آلمشدر.

ندیم نرده دوغمشدر ؟ سالم افندی : « کوهر کرانقدر وجود بهبودلری کان عرفان اولان مدینه قسطنطنیه دن نمایان اولمشدر » دییور [۱]؛ صفائی افندی ده : « کوهر کرانمایه وجودی کان ستنبول دن ظهور ایتمشدر » دیه قید ایدیور. « رامن » بوخصوصه برشی سویله میور. فطین تذکره سنده « شهرى الاصل » اولدیغی مذکوردر. داماد ابراهیم پاشانك، ندیمی « شهر اوشاغی » دیه چاغیردیغنی شاعرك برقصیده سنده صراحة او قویورز [۲]. ندیمک کنجلیکی و تحصیلی حقنده سالم و صفائی تذکره لر نده اساسلی برشی یوقدر. سالم افندی : « تحصیل معارف فراوان و تکمیل عوارف و عرفان » ایتدیکندن بحث ایدر. صفائی افندی ده : « اوئل حالنده تحصیل دستمایه عرفان ایدوب طریق علمه عازم و ملازم » اولدیغنی یازار. رامن افندی ایسه : « اولین اکرام مخادیم کرام اولان ملازمت ايله

[۱] مطبوع سالم تذکره سیله، اسعد افندی کتبخانه سنده (۳۸۷۲) نومروده مقید و سالمک خط دستیله محرر مسوده حالنده کی نسخه آراسنده، افاده، تعبیر و حتی بعضاً عبارجه خینی فرقلر واردر. سالم تذکره سنك یازمه برنسخه سی ده ملت کتبخانه سنده تاریخلر قسمنده (۱۰۴۰) نومروده مقیددر. بوانی برنسخه ده کیلدر. سالمک کلیاتی بوکون برصافده بولونویور. برچوق اثرلر کی آوروپالیر طرفندن صاتین آلینار ق مملکتدن چیقماماسی ایچون معارف و کالتنجه اشتراسی چوق آرزو ایدیلیر.

[۲] ندیم دیوانی (صوک طبع) صحیفه : ۵۹

حال صغرلرند، قرین شرف واکرام ونصاب تمیزه بلوغلرند. مقدمات علوم نافعه بی افاضل عصرندن استفاده ایله واصل سرمئزل کمال وخصوصا ادبیه وفارسیه ده بین الامثال مهارت ایله سرفراز » اولدیغنی تصریح ایده رک شاعرك اساسلی برتحصیل کوردیکی آکلاتیر. ذاتاً قصیده لری، غزللری، زنکین برخیله نك قوتلی برحرث و عرفانله امتزاج ایتدیکی کوسترمکده در. یعنی ندیمك اثرلری، اونك حیاتندن بحث ایدن آداملرک سوزلری تصدیق ایدر. الك ایصهارلامه منظومه لرند، تاریخلرند، بیله، خیال و عرفان او یونلری موققیته یاپار. بر فخریه سنده اسکی شاعرلری یاد ایده رک :

خامه معجز پیام آنلرک هر بیرینه	برجواب ابراز نیدوب واضح ید بیضا کی
همدخی تازی لسان اوزره ایدرایجاد نظم	بجتری واخلط و بو طیب و بیغا کی
لهجه تانارده قالماز نواثیدن پین	فارسی سویله رسه سویله ر صائب ورکنا کی

دیه ئوکونوپور. سالم افندی « کندویه مخصوص اولان ادای دلپذیر ایله بزم شعرا ده ترانه ساز اولسه مانند عندلیب اول دوحه کلاک سائر طیور موزون السجع ومقالن فرط لذت سماعتدن دمبسته ولال ایدر » دیهرک شاعرك بوسوزلری تأیید، وفارسیه کی، عربیده کی اقتدارینی اعتراف ایتشدیر. تخصیصی بیتیردکن صوکر « مشایخ اسلامک مقادیر مندی آبه زاده عبدالله افندیك محک تجربه علما اولان امتحانلرند زرخالص العیار ذات عالمقدارلری تمغازن وجوه افاضل اولغین. درسه خارجله داخل مدرسین کرام » اولشدیر [۱]. بوامتحانک هانکی تاریخه مصادف اولدیغنی قطعی صورتده تعیین ایده بیلیمک متعسر در. آنجاق، آبه زاده نك (۱۱۱۹) ذی القعدة سندن (۱۱۲۲) حجازی الاولیسنه و (۱۱۲۴) محرمندن (۱۱۲۵) صفرینه قادار ایکی دفعه شیخ الاسلام اولدینی معلوم در. آبه زاده عبدالله افندی « کنج فراغده عزلت نشین » ایکن ۱۱۲۶ ذی القعدة سنده طربزونه نفی ایدیلش ویندیکی کمی فیرطینادن باتارق زوالنی آدام قارا ده کیزده بوغولمشدر. خلاصه، «رامز»ک افاده سنه کوره، ندیمك امتحانده موفق اولوشی (۱۱۱۹) ایله (۱۱۲۵) سنه لری آراسنده در. فقط دوغرو دن دوغرو به اثرلرینک تدقیقه آ کلاشیلورکه، ندیم، «داماد ابراهیم پاشا» نك صدارته قادار مسعود اولامامشدن. « شهید علی پاشا » صدر اعظم ایکن (۱۱۲۵ - ۱۱۲۸) تنظیم و تقدیم ایتدیکی برقصیده ده کندی حالی پک صریح آکلاتیر.

[۱] رامز تذکره بی

اما همیشه بخت دغلباز نیلیم
اغیاره جام صونه سپهرستیزه کار
یخشی ضایان یامانه بو دور زمانه بی
بالله قوما بیلدیک آلدن فلاک هان
سن اوילה بیل که جوشش دریای اضطراب
کدکجه جوشه جیش شهنشاه مهم
طبع بلندمه خاچان هان ویریر
بن زاره آب تیغ غم خونچکان ویریر
یخشی بیلیر که یخشی به دائم یامان ویریر
برکون سنکده لایقک آه وفغان ویریر
جان حمله لنگر کوه کران ویریر
صبره اساس قلعه مازندران ویریر

شو سوزلر، زواللی ندیمك بعضی وعدلردن امیدله ندیکنی کوسته ریر :

بردم کلیر که لطف رواجش آصفی
وعد کریم ایلد ب انجام عاقبت
دلده هزار مزده امیده جان ویریر
مأمول اودر که مطلبکی رایکار ویریر

ندیم نهایت « داماد ابراهیم پاشا » به انتساب ایتشدیر. برقصیده سننده :

یاسنده ای خدیو محترم ایتهمزیمک اثبات
اواغش انوری به ساینه سن ممدود دوشمه زمی
کمال فضلکی شه سنجر خلد آشیان اوزره
سنکده سایه امغک ندیم نکته دان اوزره

دیور . ابراهیم پاشانک ، شهید علی پاشا کی لاقید قالمادیغی متعاقب برقصیده سنندن
آ کلاشیلیمقده در :

او آفتاب مکارمک آصفا سن کیم
علی الخصوص که بونده کرمدیده ک
بوچا کرک بوکینه ک بوعد زار و نزار
اودکولطف و کرم کوردی حضرتکدن کیم
اوطافی کورمه دی ابر بهاردن کلزار

فقط عینی قصیده نک متعاقب بیتلری، ابراهیم پاشانک بعضی جائزه واحسانلرله تلطیف
ایتدیکنی ، شاعرک ایشه حالا اساسلی بروطفیه به تعیین ایدیلهمش اولدیغنی کوسته ریریور :

جهانده سن کی مشفق افندیسی وار ایکن
مقید اولمایه برکار ایله بوعلده
یازیق دکلی قاله بویه بیکیس و بیکار
انده درونی سودای خامله آزار

« ابراهیم پاشا » ، اودورده هنوز قائممقام بولونویوردی. نهایت (۱۱۳۰) ده صدراعظم
اولدی . وندی اونوتمایارق درحال توظیف ایتدی . ندیم بومناسبتله تقدیم ایتدیکنی
قصیده سننده :

که کرچه مطلبم وعد ایتدی اول صدرکر مکستر
ولیدن بونجه اشغال امور سلطنت وارکن
حصول کامه قیلدی کوشه ابروسی ایمانی
نیجه درخاطر ایله بر کی بر بی سروپایی
کف ناکامه صوندی رؤس سیم سیمایی
آلوب بوس ایلوب باش اوزره قویدم شگرا ایدوب بیک کز
تمام اولدی ایشم بختمدن ایتهم غیری شکوایی

دیه تشکر ایډیور . فی الواقع آرتیق ندیمی مسعود کورویورز . صدر اعظم ، ننگه زدن
شاعری هر زمان کورمک آرزوسنی اظهار ایډیور ؛ حتی رفاهه مظهریتندن صوکر ،
برمدت کندیسنی زیارت ایتمه دیکی ایچون سرزنشده بولونویور . بومناسبتله ندیم ، پاشایه
برقصیده تقدیم ایتشد . بونده :

خوشای برج عزودولتک خورشید تابانی	ینه لطفکله پر نور ایلدک چشم دل و جانی
اگرچه صورتا قیلدک عتاب اما که معناده	نوازشلرله ممنون ایلدک بو عبد لالانی
عتاب اما که شاملدر هزاران همت وجوده	سم اما که اولمش مشتمل بیک لطف واحسانی
که یعنی بنده که لطف خطاب ایدوب بویوردک کیم	کل ای بیگانه مشرب بی وفا استانبول اوغلانی
مرادک حاصل اولدی غیری استغنایه چکدک سن	کلوب هیچ ایتمه ز اولدک عرض کالای سخندانی
مکرکیم کثرت شغل حکومتدن آلاک ده کز	قلم آلوب آله زین ایتمک اوراق دبوانی ...

بو قصیده تماماً اوقونورسه کورونورکه ، شیطان کی ذکی اولان شاعر ، برمعتاد « صک
عرفانی موج اصطلاحه » بوغوب ، کله اویونلریله پاشاسنک کوکلنی پک قورنازجه سنه آلمشدر .
ندیمی کیت کیده صدر اعظمک یانندن آریلار کورویورز . بالخاصه رمضانلرده تقریرایدیلن
تفسیر درس لرلنده ۱۱۳۶ دن اعتباراً قارئ صفتیه همان هر سنه حاضر بولوندیغنی ، تاریخ ،
شاعر دن حرمت و تقدیر ایله بحث ایده رک قید ایډیور [۱] ؛ ۱۱۳۸ سنه سنده محمود پاشا
محکمه سنده نائب اولار ق بولویورز . ینه اوسنه داماد ابراهیم پاشانک « تاریخ عینی » یی
ترجمه ایتدیرمک ایچون « تذکره صاحبی سالم ، نیلی ، سید وهی ، چلبی زاده عاصم ، ندیم ،
عزت علی پاشا ، کی عالم وشاعر آداملره بر اجتماع عقد ایتدیردیکنی وهیسنی احسانلرله اغنا
ایله دیکنی بیلورز [۲] .

۱۱۳۹ سنه سی ذی القعدة سنک یکریمی سکزنجی کونی ، « ندیم » ملا قریمی مدرسه سنی
قازاندی [۳] . شاعر آرتیق ذوق وصف ایچنده یاشییدوردی . مزاجاً ذاتاً نیکین اولان
شاعرک بو دورلرده یازدیغنی قصیده لر ، شرقلر ، اونک نه قدار نشئه لی بر حیات کچیردیکنی
واضحاً افاده ایدر . یازین لاله چراغانلرلنده ، قیشین حلوا محبتلرلنده صدر اعظمه ، حتی
پادشاهله برابر صفار سوردیکی ، شاعرک برچوق منظومه لرندن آ کلاشیلدیغنی کی ، لاله دوریغی .

[۱] عاصم تاریخی ، صحیفه : ۱۳۱-۲۵۹-۳۷۱

[۲] عاصم تاریخی ، صحیفه ۳۵۹

[۳] راسخ تذکره سی

صوکرادن بوتون سفاهت و رزالترلیله اورتیه قویان اثرلرده حکایه ایتمکده در [۱]. آرتیق ندیم کیجه لی کوندوزلی ابراهیم پاشانک یانندن آریلار اولمشدر؛ چونکه پاشا، اونی کندیسنه ندیم و کتبخانه سنه «حافظ کتب» تعیین ایتمشدر. پک ظریف، پک نکته پرداز اولان شاعرک بو خصوصده کی ممتازیتنی معاصرلری، «صدرالصدور دیشانده هر دم ندیم و مصاحب اولمغه شایان» دیه، تا (۱۱۳۲) تاریخده اعتراف ایتمشدر در [۲]. ندیم بالخاصه کتبخانه خدمته چوق سونمشدر. شوبیتلر، بوسویجی نه قادر واضح آ کلاتیور :

أی قدسیان امان بکا امداد وقتیدر بر حیرت آلدی ناطقه مک تاب و راحت
بالله کلک شوخه امداد ایدک براز وصف ایلهیم افندیك احسان و همت
لطفن نه کونه وصف ایدیم بن نه سولهیم بیلیم نیجه ادا ایدیم شکر نعمت ...

بومظومه نك دلاتلیله آ کلاتیورز که شاعر اووظیفه یی چوقدن بری آرزو ایدیورمش. فقط «ندیم کستاخلغه باشلادی، ثقلتی آریوریور» دیمه سین دیه چکینیورمش. ایشته بونک ایچون :

وقتاکه ایردی کوشمه بومرؤد. ایلدم امضا افندیك کرمن هم کرامت

یدیور و :

معلومک اولسون اعدی افندم که بنده که لطفک مروتک کرمنک بولدی غایتن

دیه تشکر ایدیور .

ندیم آرتیق مدرسلک مسلکندده چابوق ترفیعاره مظهر اولمغه باشلادی . . ۱۱۴۰ سنه سی رمضانده صدر اعظم حضورنده تقریر ایدیلن تفسیر درسند بر معتاد قارئ صفتیه بولوندی : «کالات ذاتیه لرینه اعتباراً ترتیبی مضمم اولان سلسله ده رتبه لرنده بولونان امسکیلرینه تقدیم ایله تحزیکلری» امر اولوندی [۳]؛ و سعدی افندی مدرسه سیله اکرامه مظهر اولدی [۴]. ندیم آرتیق مسلکندده ایله رلیوردی. «۱۱۴۱ صفرینک اون دوردنچی

[۱] سرى التواریخ. بواثرک صاحبی «شمعدانی زاده سلیمان» افندی حمید اول دورنده یاشامشدر. تام نسخه سی کتبخانه محمودیه موجود اولان کتابنده ، ابراهیم پاشادن و دورندن غیظ و کین ایله بحث ایدر .

[۲] سالم تذکره سی

[۳] عاصم تاریخی

[۴] رامز تذکره سی

کونی شریجی زاده محمد افندی محلولندن نشانجی پاشای عتیق مدرسه سیله دخی تحصیل نشاط تام و ۱۱۴۲ رجبده جبهجی زاده محمد عالم افندی یرینه مدارس صحن ثمانک بریله قرین شرف واحترام اولمشیدی» [۱]. (۱۱۴۳) ده «بیکپازاری افندی یرینه سکبان علی مدرسه سی بادی توقیر و اعتباری اولوب اول مدرسه رفیعده فرش سجاده درس افخم ایکن» [۲]، بوتون سعادت و حتی حیاتی محوایتدیرهن اختلال وقوعه کلدی. ندیم، دوچار اولدینی «علت واهمه» دن برتورلو قورتولامیارق، ۱۱۴۳ جمادی الاخره سنده وفات ایتمدی. ربیع الاولک اون بشنده باشلایان اختلال، جمادی الاخره دن اول بیتمش، عاصیلر تماماً تهپله نمش، استانبولده تکرار سکون و حضور باشلامش، حتی داماد ابراهیم پاشا منسوبلرندن عدایدیلن ده که رلی آداملر، ینه برطاقم مأموریتلره کچمشلردی [۳]؛ فقط، معاصر لرندن برینک «رحم اجمه دی کمسنه آنک آه وزارینه» دیشنه باقیلیرسه، تذکره جی رامز افندینک «علت واهمه» دیدیکی خسته لغک، شویله بویله جتته یاقین بر حال اولدینی آ کلاشیلیر. ایشته .:

طبع اوباغیان کران دستایه در کیم بر کل ایسته سهم بکا برکستان ویریر
هر حرف شوخی بابل شیدایه نظمک برکستان تبسم کل ارمغان ویریر

ذیهن ممتاز شاعر، ذکاسیله، علمیه مملکتده تام بوکسک بر موقع احترام احرار ایدیه بیله جکی برهنه کلمده، پک وقتسز صولان بر چیچک کی صولو ویرمش، محو اولمشدر [۴]. اوجوشا جوش عالمیر ایچنده پک مسعود و پک غافل یاشایان زاواللی شاعر، صانکه «حدس» یله عاقبتی سه زمش.

[۱] رامز تذکره سی. شیخی ده، ذیل ذیلنده ۱۱۴۱ وقوعائی قید ایدرکن، شریجی زاده نک وفاتندن بحث ایله «بیک یوز قرق بر صفرا الحیرینک اون ایکنجی خمیس کونی شراب مرکی نوش و کیفیت موت ایله سرمست و مدهوش اولدقده مدرسه محلوله لری موصله» صحن اعتباریله سعدی افندی مدرسه سی مدرسی اولان ندیم احمد افندی یه ینه اعتبار مذکور ایله توجیه اولوندی «دیور».

[۲] رامز تذکره سی

[۳] عبدی تاریخی، اسعد افندی، ۲۱۵۳؛ اوندن استفساخاً ملت کتبخانه نیک تاریخلر قلمنده،

۴۹۸ نومروده.

[۴] تصادف ایتکده اولدیم بعضی وقایعنامه لر و اسکی یازمه رسالهلرله، تدقیق ایدیه بیله جکی اومدیم «قیودات رسمیه» و امثالی، علی العموم اون ایکنجی عصر حیاته و تخصیص ندیمک و باباسنک خصوصیتلرینه دائر داها اطرافلی معلومات صاحی اولایله جکمزى ظن ایتدیرمکده در.

و بو سه‌زیشنی شو بیتله افاده ایتمشدر :

بر نیم نشسته صای بو جهانک بهارینی بر ساغر کشیده‌ینه طوت لاله زارینی

ندیم، تام بر استاد صایلاجق بر درجه‌یه واصل اولورکن اولدی. فقط، ثلومندن خیلی ییل اول بیله، تازمه‌یانلغنی، نارفته بر طریق صاحبی اولدیغنی معاصر لرینه تصدیق و اعتراف ایتدیرمشدی. ابراهیم پاشا دورینک تاریخی یازانلردن «کوچوک‌چلی زاده عاصم» افندی، عینی زمانده اودورک طانمش شاعرلرندن بریدی . (۱۱۳۲) ده «ملک الشعرا» اولان «عثمان زاده تائب»، بورتبه‌نی احراز ایتدکن صوکر ا تقدیم ایتدیکی قصیده‌سنده، زماننک شاعرلرندن بحث ایدرکن :

مدر-لرده آنجاق عاصم خوشکو مسلمدر که نظم ونثر و فضل و معرفتده یوقدر اقرانی

دیر . ایشته بو عاصم افندی ندیمک بر غزلنه سویله‌دیکی نظیرده :

عاصما نارفته راه آچش ندیمه آفرین کوچه‌ تناک قلمدن ملک استعدادده

دیه شناخوان اولمشدر. عاصم افندی ندیمی ساده تقدیر ده کیل ، حتی تقلیدده ایتمش، تمامی تمامنه ندیمانه صایلاجق بر طاقم غزللرده یازمشدر . بویوک شاعرک اک کوزهل اثرلرندن بری اولان :

حده‌دن کچمش تراکت یال وبال اولمش سکا می سوزولمش شیشه‌دن زخدر آل اولمش سکا

کی کورولمه‌مش، ایشیدلمه‌مش اینجه، باکر خیاللری احتوا ایدن غزلانی، عاصم افندی :

کلدن اوچش رنگ کلش روی آل اولمش سکا مشک چینی نافه‌دن چیمه‌شده خال اولمش سکا

غزلیله تنظیر و تقلید ایده‌رک :

قابل تنظیر اولارکن ندیمک نظمی هیچ عاصما بیام نه‌دن فکر محال اولمش سکا

مقطعیله سکوته مجبور اولمشدر .

ینه اودورک اک شهرتلی شاعرلرندن «سیدوهی» نک، نظیرده‌لردن باشقا، ندیمک ایکی غزلنی تخمیش ایتدیکی کورولور .

عینی دورک طائش بر شاعری اولان «عاطف افندی ده» ندیمک تک باشنه یکی بر چغیر
آچقده اولدیفنی فرق ایتمش :

یکه تاز اولق ندیم آسا تکلفدر سکا
عاطفا پیروک ابله ساحه تنظیرده
دیهرک قدر شناسلغنی کوسته رمشدر .

ندیمک اکیصیمی دوستلرندن اولان «عزت علی پاشا»، نکته دان شاعرک بر مقلدیده.
تذکره الشعرا صاحبی سالم افندی ده «ندیم تازه زبان» عنوانیه اونو بوتون شاعرلردن آیرمش
و «کلشن اندیشه سنک هرورد مطرای بیهمالی حیرتفرمای بلابل شاخسار خیال و حلاوت
مقال قند مثالی رونق شکن کفتار ارباب سحر حلالدر» دیدکن صوکرآ، [۱۱۳۲] ده بیله:
«آثاری رونق بخش هر مجموعه شعرا و کفتاری زیب آور صحبت ظرفا اولدیفندن مشهور
جمله انام و معلوم خاص و عام در» دیه علاوه ایتمشدر . بوتون بو حقیقتلره رغماً، کیندار
وهجاو عثمان زاده «ملک الشعرا» اولونجه، زمانک شاعرلردن بحث ایدن مشهور قصیده سنده
مجهول بر سیدله قصداً ندیمک اسمنی بیله یاد ایتمه دی . فقط :

عرصه معناده الحق یکه تاز اولدک ندیم
اسب طبع چاپک کیتدکجه میدان آلمده
دیهرک کندی استعدادینک ماهیتی لایقيله بیله ن ندیم بو حقسنزلغه آلدیریش ایتمه دی.
ساده جه شو رباعی یازدی :

ظاهرده اکرچه جمله دن ادناز
ارباب نظر یاننده لیک اعلاز
صایعازسه حساب نوله احباب بزی
بز زمره شاعرانده مستثنای

مع هذا «سید زهی» بو حقسنزلغنی تعمیر ایتمه دی. وکالتنامه سنده [۱]، هر شاعر دن اول
ندیمک اسمنی ذکر ایتمه دی :

کوزل ایتدک افندم ایلدک خط شریفکلر
رئیس شاعران تائب قولک کبی سخندان
وکیل ایتدی اوده بو بنده کی اوز اختیاريله
وزیر اعظمکده صادر اولدی امر و فرمانی
مولی ایلدم بنده ندیم نکته بردازی
اکر بو غمازسه موج اصطلاحه سک عرفانی...
داماد ابراهیم پاشانک صدارتيله برابر شهرت و رفاه قازانان «مدرسین کرآمدن

[۱] ۱۱۳۲ ده حکمداره ویردیکی بر قصیده اوزرینه «رئیس شاعران» ویا «ملک الشعرا»
عنوانی آلان «عثمان زاده تائب»، متعاقباً تقدیم ایتدیکی بر قصیده ده :

وکیلدر بنم وهی معجزدم بیان ایتسون
صنوف تازه کویانی کروه یاوه دستانی
دیمش و رندن صوکرآ سید وهی ده بو مقصدله بر قصیده قلمه آلمشدرکه، تاریخده «وکالتنامه»
ناميله مشهوردر . بالخاصه مزاجاً پک اورینال بر شاعر اولان «عثمان زاده» دن آیریمجه بحث ایدمجهکزر .

استعداد تام ایله موصوف و بنام اولان «ندیم افندی» الیمتاز مجلسلرده کوروئمکه باشلادی. مثلاً، ۱۱۳۹ ربیع الآخرینک اون اوچنچی کیجه سی قیودان مصطفی پاشا طرفندن حکمدار و صدراعظم شرفیه باغچه قاپیسینده کی قوناغنده ویریلن حلوا صحبتنده «سیدوهی کی» ، «چلبی زاده عاصم افندی» کی طائمش شاعرلرله برابر یولونمش، ارقاداشلریله برابر «موسمه» ناسب کشیده سلك نظم ایتدکری لالی اشعار ابدار» [۱] مقابله «تقدیر نزه» جائزهرله غرق اولمشلردر . [۱۱۲۴] سنه سنده وفات ایدن و نابیدن صوکر او دورک اگ استاد شاعری صاییلان ثابتک دیواننده ، ندیمک :

روی مهتابک نهدم کورسه کور قابه نشاط تا ازلدن ایتش ای مهر و سنکله ارتباط
مطلعی غزلنی تخمیس ایتدیکی کورولورکه ، اربانجه ، دفته پک شایان برواقعه عد ایدیلسه
بجادر . خلاصه «ندیم» دها کنگلکندن اعتبار آء مستثنا بر فطرتده شاعر اولدیغنی معاصرلرینه
تصدیق ایتدیرمشدر . یونکله برابر دورینک یکانه استادی صاینلغامشدر . مثلاً ۱۱۳۴
سنه سنده استانبوله کلن ایران ایلچیس مشهور «مرتضی» قولی خان [۲]، ارضرومده والی
سلحدار ابراهیم پاشایه «سرآمد شعرای روم کیمدر؟» دیه سورونجه، پاشا: «نابی افندی
واردی؟ مرحوم اولدی . حالا آکا همپای رفتار شعر و انشا اولانلردن کامی افندی
واردر» دیه ندیم معاصرلرندن «ادرنه لی افندی» دیه مشهور اولان ذاتی تعریف
و توصیه ایتشدر [۳]. پاشانک بو فکری بزه بوکون غریب کلیر؛ فقط «عثمان زاده» نک :

ولی بن یلدیکم شاعر نقطه نبلی وکامیدر خطادز غیره ایتم شاعریت ایله بهتانی
دیه مشهور «نبلی» ایله برابر یاد ایتدیکی «کامی» ، «موالی زمردسی» نک استاد شاعرلرندن
بری صاییلوردی . اوزمان «ندیم تازه زبان» ایسه ، هنوز شهرت آلمغه باشلامشدی .
بدیعی مفکوره سی اعتباریله پک یکی بر شخصیت اولان ندیمک شعر و صنعتی ایسه ، بوسبوتون
آیری و اوزون بر تجلیله محتاجدر .

[۱] عاصم تاریخی ، صحیفه : ۲۴۴

[۲] پک ظریف بر آدم ، و ممتاز بر شاعر اولان «مرتضی قولی خان» ک مخاصی «نابی» در . عرفاً
تورکدر . بزم شاعرلرله خیلی مشاعره لرینی تاریخ قید ایدر . استانبولده ترسانه نی کررکن آباعندن
برینک کویسته زدیکی صافدالکله «سید وهی» نک معذبلکنه دائر منقبه یی «راشد» تاریخندن نقل ایتدیکی
آکلاشیلان صدرا اعظم کامل پاشا (تاریخ سیاسی ، جلد : ۲ ، صحیفه ۱۳۷) مسأله یی بوس بوتون
ترس یازمش ، اوآدامک بودالافنی «مرتضی قولی خان» کی پک ذکی ، پک ظریف بر آدامک شخصه
اسناد ایتک ذهولنی کویسته رمشدر .

[۳] راشد تاریخی ، جلد : ۵ ، صحیفه : ۴۰۱